

ACC. N:R

M. 10568: 1-19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVLandskap: *Skåne*Upptecknat av: *Aug. L. Nordgren*Härad: *Onsjö m. fl.*Adress: nr. 3, *Annelöv*Socken: *Hallaröd, " "*

Berättat av:

Uppteckningsår: *1948*Född år *1882* i *Långhult, Hallaröd**Jordbrukets biverksamhet.**s. 1-19.**Lw F 61.*

L. N. F. 61. jordsbrukets förändringar.

Då jag härmed går in på att besvara denna
frågelista, tänker man gärna då i första hand på
alla de minnen som gäller ned från barnbarns
och ungdoms åren. Från min födelsebygd
Långkult i Hallands socken. Men även i tillhörig-
ande socknar och häradar. Kunde man under
årens lopp inte undgå att göra närmare bekant-
skaper med grannsocknarnas befolkning
jag kommer därför i dessa svar, att även något
vidröra vad som passerat, enig vetandes i dessa
omnämnda bygdar.

Under 1800 talet var befolkningen i dessa orter
vanligtvis mycket arbetsam. Det ansågs för en
stor skam att gå och driva lat hund, därför före-
kallades gerna varje familj, såväl som enskild per-
son. Om det nu gällde Bando korpare eller Backskä
sittare

os!

En del bönder, och även andra personer arbetade för egen del med slöjd som skulle användas i hemmet, som ex bindning av björkiskrastor, tillverkning av korgar flätade av klyvda ene häppar. Att särskilt framhålla något hushållsarbete bland befolkningen under 1860-1899, även in på 1900-talet. Då stod ju träskottillverkningen nära tillhands som en inkomstkälla för många av riks befolkningen, enbart i denna Bärums socken uppgavs det omkring sekelskiftet till omkring 50-talet träskottmakare, därav några som sysselsatte sig därmed året runt andra, eller det största antalet hade detta yrke endast som vinterarbete. De bönder som hade avverkningsbar skog, bok eller björk, sysselsatte sig med att avverka gammal ved, som förslades till närmaste järnvägsstation (Höör) för avsalu. De som hade pil, bokskog ex Bärums snäbo de brukade o hugga drittelstav eller stäver

sin drifkraft spannar bäljor m.m. dessa stäver' upp-
köptes dels av större uppköpare eller såldes direkt
till någon Färrna som handlade med brävaror.
Omgående vad som ligger som bakgrund till hemstid
av varje handa slag är nog den, att inkomsterna i
äldre tid var merendels rätt små, då gällde det att
försöka sig på, att genom någon slags slöjd eller
annat arbete förtjēna sig en extra slant. Vidare
var det i de dagar en stor skam för en person
att gå sysslös, och inte arbeta. Därför ansågs
det som en heder för de personer som försörjde
sig själv på ärligt arbete. I mitt släktregister
kom i Långbult var på sin tid under 1870-1890
ända intill 5 st spinnsrockar i verkambot hela
vintern med att spinna linn, och ut. att till
hemstid för sågt bruk, liest till lakan, linnbyg
skjörter, handdukar, ^{banddukar} linnenjalsäckar m.m.
avullen tillverkades så kallade hantvärda Sänga-

lynar bya till kläder strumpor m.m.

Till hufvudingarna kunde även hänföras alla de hand-
arbeten med tillverkning i hamnen som antuora
kam i gånge. Upphovet till tanken på någon extra
inkomst, vid sidan av jordbruket hade nog en
av orsakerna deri att jordbruket under 1800-talet
ofta drogs med stora svårigheter, liksom torpare
och bäckstugesittare, hade det många gånger
mycket brådskande med sin försörjning, alla dessa
svårigheter för lantbefolkningen gjorde att var
och en i första hand försökte sig på att för-
eget bruk tillverka så mycket som möjligt. Deri-
genom att då samtliga personer visade särskilda
anlag för viss slöjd fortsatte de ofta berömda att
tillverka för avsalu. Än så jordbrukare såväl
som öfriga befolkning var då beskattade i den
tiden i jämförelse med våra dagar så må vi då
läsa med i beräkningen att jordbruksprodukter

mina.
st
för en
- för
lun
tjäniga
en hos
skaffa
den
kapa
m -
i det
arbet
saker
ing hult
Alster

L. N. F. 61. jordbrukets binärningar.

Då jag härmed går in på att besvara denna
fråga, tänker man gärna på i första hand på
alla de minnen som gäller ned från barnbarns
och ungdoms åren. Från min födelsebygd
Långskilt i Hallands socken. Men även i olika
andra socknar och församlingar. Kunde man under
årens lopp inte undgå att göra närmare bekant-
skaper med grannsocknarnas befolkning.
Jag kommer därför i dessa svar, att även något
vidröra vad som passerat, mig betänkes i dessa
omnämnda byar.

Under 1800 talet var befolkningen i dessa orter
vanligtvis mycket arbetsam. Det ansågs för en
stor skam att gå och driva lat hund, därför före-
kallades varje familj, såväl som enskild per-
son. Om det nu gällde Bando korpare eller Backskä
sittare

Obs!

En del händer, och även andra personer arbetade
för egen del med slöjd som skulle användas i hem-
met, som ex bindning av björkis kvastar, till-
verkning av korgar flätade av klyvda ene träffar
Och särskilt framhålla något hushållsarbete bland
befolkningen under 1860-1899. även in på 1900-talet.
Lä stod ju träskottlinverkningen nära tillhands som
en inkomstkälla för många av orts befolkningen,
surt i Korta Bärums socken uppgavs det omkring
sekelskiftet till omkring 50-talet träskottare,
deras många som sysselsatte sig därmed året runt
andra, eller det största antalet hade detta yrke
endast som vintersarbete. De händer som hade
anverkningsbar skog bak eller björk, sysselsatte
sig med att avverka gammal ved, som förslades till
närmaste järnvägsstation (Höör) för avsalu.
De som hade pil bakskog ex Bärums snäbo
de brukade o hugga drittstavar eller stäver

hitt drifflar spannar bäljar u. m. dessa stäver' upp-
köptes dels av större uppköpare eller såldes direkt
till någon Färma som handlade med brävaror.
Omgående vad som ligger som bakgrund till hemsjöt
av varje handa slag är nog den, att inkamsterna i
äldre tid var merendels rätt små, då gånge det att
försöka sig på, att genom någon slags slöjd eller
annat arbete förtjåna sig en extra slant, vidare
var det i de dåtida en stor skam för en person
att gå sysslösl, och inte arbeta. Därför ansågs
det som en heder för de personer som försörjde
sig själv på ärligt arbete. I mitt släktregister
som i Långbult var på sin tid under 1870-1890
ända intill 5 st spinnsrockar i verkambot hola
reuterna med att spinna linn, och ull, att till
hemsjöt för eget bruk. Lint till lakan, linnetyg
skjörter, handdukar, ^{handdukar} linnenjalsäckar u. m.
avullen tillverkades så kallade hantvärda Sänga-

lynnar nya till kläder strumpor m.m.

Till händningarna kunde även hänföras alla de hand-
arbeten med tillverkning i hemmen som antarna
kam i gång. Upphovet till tanken på någon extra
inkomst, vid sidan av jordbruket hade nog en
av orsakerna deri att jordbruket under 1800-talet
ofta drogs med stora svårigheter, liksom torpare
och backslugesittare, hade det många gånger
mycket brydsamt med sin försörjning, alla dessa
svårigheter för lantbefolkningen gjorde att var
och en i första hand försökte sig på att för-
eget bruk tillverka så mycket som möjligt. Deri-
genom att då samtliga personer visade särskilda
anlag för viss släkt fortsatte de ofta dermed att
tillverka för avsalu. Än en jordbrukare såväl
som öfrig befolkning var lät bekattade i den
tiden i jämförelse med våra dagar, så må vi då
saga med i beräkningen att jordbruksprodukter

och slagläver var dererfter, och mycket blifv samma
priser förkam en ko för en 30-40 kr En häst
för 25-100 kr en gammal häst såldes ofta för en
20-30 kr, ett får mellan 4-8 kr o.s.v. En läver för
fruntimmer 16 skilling, en kalf 3 daler o.s.v. årslön
när det så tillika var ^{32 öre} tillfälligt arbete, ^{57 öre} så var det ju inga
stadiga inkomster att lita sig till.

På grund av dessa orsaker vaknade tanken hos
många att genom ett eller annat arbete skapa
sig en extra inkomst, så började hemslöjden
att arbeta sig fram, för att härigenom skapa
sig ett kapital att ha tillhands vid förkam-
mande behov. Jag vill härmed fortsätta på det
färdt nämnda om tillvärdarna och hemslöjdsarbetet
der befolkningen tillverkade en massa olika saker.
I Hallaröds socken var två Bänder en i Långhult
min dörbror Hils Andersson en i Bugerup Hils Olsson
båda tillverkade bestar och i många år sen

Sommaren eller närmare bestämt om våren i Maj
då tillverkningen dröns för fullt i en 6 veckors tid så
man fick det fördärligt till Öby Marknad i Juni
(Påskpan) der repen försålles, även der samma såldes
en del rep, ävenså till fiskare vid Barsbäck och
Hallen såldes rep ofta en mindre demision.
Så hade vi i en granby till Långbult, nämligen
Stenviks Larp (Stenviks Larp) en f.d. äldre Lantbruk
samt var en mästare i tillverkning av larkst
(Larkst) och hade fullt arbete härmed året
om, alla eller hela tillverkningen häran såldes
till orts befolkningen i krångliga gator byar
och socknar. Så hade vi i Lång Rönns Gården
en f.d. Skollärare vid namn Rosenqvist som
året om tillverkade Bandrövar rivar samt de
 kallades av befolkningen. Från Linnars
rivarna var målade framtill på rivshuvudet
samt nedre delen av rivskagan, med vackra

Blommor samt örtar och även namn om så
märkas. Trutarivorna eller de så kallade bärs
rivorna, och användes av Trutarna vid Härring
av Hå att bära Hået vid stackningen. I Trullstorp
Hörs Rörums socken var en person vid namn
Johannes Fint som sysselsatte sig med till-
verkning av låde timmer han spikade även
lådor färdiga för avsalu. Bänderna i dessa
kyrkor, sysselsatte sig förutom redan nämnda
skogsavverkning även med en del andra små
hushållsbruk huvudsakligen för eget bruk
till st med tillverkning av Hållarboden
av lång kalu, som såa kära sånkorg
som såa löts, (alltså kära) Hållkorgar, brä
kära Gillas kyrkor. Båkybor m.m.
I Trullstorp hade även nämnde Johannes Fint
sysselsatt sig med bränning av pottaska.
Såväl var som berättas av en Lärstades

hvarde gammal Lantbrukare jäms Nilsson
född omkring 1835. Jag vill även nämna några
personer i Färnfasts socken som äro värd
som bedro hantlojd. Och nämner först en man
som en allmoges eller folkets i bygderna, kallades
Jör Börsen, sommet hade han ursprungligen
fått derigenom att när han var ute i bygderna
o sålde sin hantlojd eller annars också när det
regnade brukade han alltid säga hy de e så
vunna bäst i da, derav fick han namnet Börs
som han också senare lät införa i kyrkeboken
och som överiök även härigenom på barnen.
Denna Börs tillverkade som som slöjd trä
skaffer till att äro såd. med, bräskålar, trä
pölar, Klutkor. Gräda roel, slovar skotar m.m.
som han sålde hemma genom att sjölv bedriva
gärdfarischandel ute i bygderna, han bevisade även
Stornarknaden i Äby (Slippan). I samma socken

Fanns även omkring 1880-1900 en man vid namn
Bengt Nilsson, som hade ett par tre tunnland
jord så han hade ett par kor, stäns o. svin för
husbehov. Men derjämte bedrev rörelse med till-
verkning av stolar. Han kallades också av folket
i orten för Stola Bengten. Han hade hela stu-
gan till verkstad, och hade hyvelbänk och alla
snickeri verktyg. Likaledes derjämte. Materialerna
sköpte han ibland av händer i orterna, dels i hela
slaskar samt han sjölv lät såga för att sedan lagra
det i ertal, även plank köptes upp och lagrades.
Även en möbelsnickare fanns i Snällared, vars
namn var Jäms Holmberg, född omkring 1820.
Han bedrev sin möbelsnickeri från 1800-talets
mitt iut till efter omkring 1890-talet och var väl
känd för sin skicklighet att tillverka fina
stolar. Även han bedrev sin tillverkning inne
i vardagsstugan, han tillverkade många möbler

av replankarna, som var en Ekplank, och sållet
i lodlånkan sen den uppfördes i början av 1600 talet
samt stått under det snapphans fjärderna rasade
som värst, även annan material köptes upp för målet
tillverkningen. Även en annan yrkes man fanns i
nämnda socken nämligen Nils Månsson, Ruckadregjeren
kallad, hans yrke bestod i tillverkning av Spinn
rockar, som tillverkades merendels på beställning,
av falket i orterna, även beställningar från anlägs
nare orter förekom, även denna tillverkning bedrevs
änne i slutet der Ruckasvarvaren hade sin Svare
skal, och Lyselbänk, förutsättningen för alla
dessa småyrken var ett karst och främst virke
användes. Tjärbränningen var en hantvering
som mera bedrevs i Håra Skåne, der någon
enstaka tjärbrännare, som hade detta som
yrke. Min Far Lantbr. Olof Svensson född år
1855 har berättat för mig hur prästgård brändes

Man hade själv ösett hur fjärbrännarna gick
ut det vid bränningen, allra först bröt man upp
furnstubbarna, sänkerhöggen dessa rätt smält till
småved; derefter gjordes fjärbrännan i ordning.
Denna iordningställdes ut på marken, där denna
planerades slät under till lades en bäll av järnplattor
eller järnplåt, ovanpå denna lades veden i en
avrundad hög, lät sammanpackad, över veden
spjälptes en gammal järnryta eller en upp
och använd kopparkittel, det skulle vara så
lät ovanifrån så inre någon eld kunde kom
ma till vers sig ved eller fjära för då brände
ansamman upp både ved och fjära, och då var
allt arbete med bränningen afjord, från själva
brännan ledde ett övertäckt rör ett stycke
ut så långt så man var säker för eldvara,
var fjärden ran ut i ett mindre uppsamlings
kärn för att korifrån sammas ut i ett ställe.

Sedan alla järstredelser var klara eldades
ovanpå brännan då järren genom värmen ovan-
ifrån saun ur trädstubbarna, denna produkt
kallades för träfjara, i bland för Stinga fjara
Stöbottensverktygen! var i äldre tid inget betänks-
värda, då ofta all sågning från trädet då det stod på
rot, till dess det blev plank och senare tunnare
bräder, ja ända till dess det blev förvandlat till för-
diga släpplar, all sågning utfördes för hand, såväl
som allt arbete som utförades. Ett sågverk
skulle huggas eller fällas under jännari månad, om
det fälles under annan tid på året, gick gorna mist
i trädet, eller var som det vanligen kallades. Verktygen
var ju i hundra år av samma typ som användes än i
dag med den skillnaden att en stor del deraf var
hantillverkade i järn och stål, sågstämningar
vinklar, m. fl. saker. Oaktadt gamla me-
toden, skeddes trädet på den gamla metoden med

Fint Sandpapper, sedan sljades hela möbelen med
linsolja, när denna var torpat påbrändes med Echalack
och sprit, och tillslut sålunda att man först tog en
mindre yllelapp och lindade denna i en knut i stor
lek av en kork så innesades denna med lula, sen
bands ytterligare en linnelapp utom på denna som
lappades i påstryken, varpå ytan på möbelen arbetades så
den blev blank man påbrände den, det var en påbr-
ning i brästs färg, som stod sig och höll sig i
åratal. Jag ännu har en gammal byrå av Ek som
jag ärot efter min mor, denna byrå är tillverkad
av den redan förut nämnde Jöns Holmberg Snällorid
alla ledarna till denna byrå är försedda med Läder-
skylt vid låsen, för utskelns isättning.

En sak till vill jag nämna från Snällorid i
Färingslaga socknen en plats der den så kallade
Trullsälpa än mynnar ut i Mällesdammen
till Snällorids mälla finns en liten kanal

vars lämmningar än i dag bevisar att det en gång
i tiden bedrivits någon sorts glastillverkning.
Hur långt tillbaka i tiden som denna tillverk-
ning var i gång, fanns ingen av de gamla som
levde omkring sekelskiiftet, som hade hört något
omtalas, eller själva hade något i minnet. Lärman
den en massa slagge visade förskamsten av ett
sådant förskammet någon gång i tiden.

Angående Livsmide förskam det inte i dessa orter,
men saxjärns och redskapsmide förskam.
Bausen att härda saxverktyg så att ett skarpt
och fint verk i verktyget erhöles var bara någon
enstaka smed som fick rätt härpå, det fanns
en i den Rörums socken i Svandorp, som
hade själv lärt sin saxjärns smide, och reparerade
och lagade allt från klackor till ångtröskor och
Munkells lokomotiler han kallades för
Spira Halen. Även ett stycke längre upp

i bygderna närmare bestämt i Mattröd
uppte i Göttinge-bygden bodde även en smed
som var vida känd för sin duktighet i allt
allt saggjärns smide tyvar bräskor och tappelverk-
tyg. Beständes dess nägon av dessa smedar, denna
Knut i Mattröd hette J. J. Dahlkvist. Både
nämnda smeder hade sin största verksamhet
under senare delen av 1800 talet och de första
åren intill 1910. Även en annan gren av såsång
arbete som jag här vill nämna var den som kom
igång på 1840 talet och fortsatte i många år
fram på 1900 nämligen skala vasparis som det
dåliggades kallades, det var björkris som barken
skaldes av när trädet var löft, risen luftbar-
kades och bandes sedan till vävar, som såldes
till uppkäpare, en sådan bodde i Ekastiga, p. Höv.
en slutbrukare som köpte upp all handslöjd, han
kallades en befolkningen för Sven Trämm

Den sammartiden var vispatilverkningen
vår auktion som bedrevs av både unga & gamla
Oberoende av yrkes och stånd prisset var till en
början endast 50 öre kraven, dockamma som 20 öst
men även en 60-70 öre följt betalades strax
samma säsongen började. Både större och mind-
re vispar tillverkades de mindre visparna kallades
för sävispar och betingade ett pris mellan 35-40 öre
för följt. Även blockning av köttar förekom
det kunde hända i bland att en person kunde
flocka ända upp till en tunn köttar mot-
svarande 180 liter, dessa såldes till städerna
eller till Handlande och betingade då ett
pris av 1 kr. å 1.50 för kappan motsvarande 5 liter
Den arbetande befolkningen, Arbetsklassen
varpare, backstuglittare, även en o annan små
hande, åt sig ofta i äldre tid flau bröckning
och palling av fjälsmark. Bärbröckning.

sam det även kallades, det var ett hårt och på
långt betalt arbete som ofta inte betaldes.

Många än 2,25 - 2,30 för (rutan) rutan 10 papper
i kyrkant, merendels var det två personer som
arbetade gemensamt, de kunde då under gynsam
ma förhållande säga upp vars en ruta om någon
frånade de någon dag, vars 3 kr då var det rekord.
Men ofta fick de nöja sig med en daglön på 1,50.
Den ekonomiska standarden var rätt skarpt
markerad, de som var fattiga hade ofta stora
svåra betor för att kunna klara sig, många
fick dras med fattigdom i hela sitt liv.

Bönderna fick visserligen litet betalt för sina
produkter, ingen mjölk såldes, men utvänter
na var ju inte heller så stora, så de bönder
som var något händig i slöjd, samt därtill
ekonomiska, kunde ändå bröta dåliga tider
sitta och samla sig lite kapital, och efter

Låstida förhållande bli lite smält förminna.
Arbetet inom byaden gick i de gamla spåren
vad såväl arbete som maskiner beträffar dessa
senare var helt obekanta under 1800-talet den
maskinella kraft som först kom i bruk i mitt
Morföräldrahem hos Lantbr Lunders tillslut i
Långkult Hallaröds socken. Det var ett stift
träskverk med hästvandrings och så en Valla
vänderkarpa ant inköptes 1890, ett slätter, såväl
här som såd högs åren ant för hand med
Liv, samt ränsles och stackades också för
hand. Morandels hade varit hande själv så
mycket folk på gården. Sam behålls för
des skötsel och drift, det var endast under kr.
slätterna i skogsbackar och ångar som man på
samlade ihop en del slättakarna, även så un-
der Sää hästen lydes ofta så kallade dän-
karna som blev fria när inbergringen var över

I dessa orter var ingen som specialiserade sig på någon särskild hantverkslaga, vare sig ute eller inne. Hantverksarbetarna sysselsatte sig i hushållsarbete med det som tillhörde jordbruket, ant vad handredskap hette som skulle användas under sommaren och iuriga delen av året gjordes i ordning under vintern, ävenså som det gällde någon slöjd för anså så tillverkades den också under vintern. Den kvinnliga slöjden med spinnning, vävning och garnstick också under vintern, det allt vad kvinnligt hette fick dockas deri, min mor har berättat att hon inte var mer än 12 år när hon fick lov att väva den första väven. Bindningar och mönster å vävnader som förskall i orterna hade de gamla Bannas och deras gerna gått förlor på, dessa mönster och bindningar hade ofta gått i arv i flera generationer!

M. 10568.

Munkö den 26/ 1948

Till Farklins arkivet -
Svingstaden 8 LundSvensker hemmet 19 blad, uppteckningar
i frågelisten S. N. S. 61.Farklins arkivet
Svensker hemmet, Svingstaden 8
Svensker hemmet och även Svingstaden
och Svingstaden

Munkö den 26/ 1948